

JAVALAMBRE, EL PARC OBLIDAT

Emili Laguna*

Javalambre, el més gran i elevat massís de la banda centreoriental de la Península Ibèrica, jau com un gegant dormit. La “serra roja” –com sovint es tradueix el seu nom– és la muntanya que viu on no viu quasibé ningú, massa lluny de cap gran ciutat per a demanar-ne la conservació, potser massa gran per a ser estudiada amb facilitat, o simplement poc atractiva per a reivindicar-ne la protecció, perquè no ofereix concentracions de grans vertebrats, d’aus aquàtiques i de la resta de tòpics que caracteritzen la lluita per la conservació de la natura a les nostres terres. Al llarg dels anys 80, la ciència va fer una crida a la consciència col·lectiva en favor de la seva conservació, des de les pàgines dels llibres del professor Manuel Costa (v.g., *La vegetació al País Valencià*), o bé des d’un clar posicionament de compromís públic (amb campanyes que reberen el suport d’investigadors com Carles Fabregat i Gonzalo Mateo). Però, tot i l’esperança oberta amb la construcció de la xarxa Natura 2000, Javalambre només ha rebut promeses incomplertes de protecció, i ha vist com creixien sobre la seva pell ferides incurables que destruïen molts dels seus valors irrepetibles.

El primer volum de *Centres of Plant Biodiversity* (S.D. Davis, V.H. Heywood i A.C. Hamilton; IUCN, 1994) només reconeix tres *hotspots* o grans nuclis d’alta prioritat botànica mundial a la Península Ibèrica: els Pirineus, Serra Nevada i Javalambre; posar aquesta gran serralada per davant de la cordillera Cantàbrica, les serres de Cazorla-Segura, Doñana i la resta de grans zones protegides espanyoles, permet adonar-se de la seua importància en el panorama internacional de la

conservació, i alhora de la desídia amb què l’han tractada les administracions públiques. I és que, com sovint s’oblida, Javalambre conté les millors mostres mundials de formacions de savina albar –*Juniperus thurifera*–, una zonació altitudinal modèlica amb vessants coberts de carrascars i pinedes seculares d’alta qualitat, i sobretot, està coronada per un paisatge encisador, únic a tot el continent europeu: els ‘boscors horitzontals’ de savines de muntanya (*Juniperus sabina*), elevades poc més de mig metre sobre el terreny, formant un tapís de centenars d’hectàries que recorda una immensa pell de lleopard; aquesta gegantina devesa natural d’arbres centenaris atapeïts constitueix un dels principals refugis botànics i fitosociològics del planeta. El patrimoni geològic, geomorfològic i paisatgístic, es complementa amb el seu paper de principal cruïlla en la migració d’espècies de plantes i invertebrats durant els grans períodes glacials en el territori ibèric, i de refugi del patrimoni biològic del terciari; destaquen així plantes endèmiques exclusives i greument amenaçades com ara l’*Oxytropis javalambrensis* i el *Sideritis javalambrensis*, i oròfits d’extraordinària vàlua científica com *Androsace vitaliana* subsp. *assoana*.

Javalambre és l’únic dels esmentats *hotspots* que no gaudeix de cap tipus de protecció en tot Europa. La inexplicable mancança d’atractiu proteccionista ha facilitat el desenvolupament d’una política de destrucció accelerada, sobretot a la banda aragonesa del massís i sota promoció del mateix govern regional; calia córrer per a fer-ho tot abans que la protecció fóra absolutament inevitable, imposada per la Comissió Europea. El complex de l’estació d’esquí de Javalambre que des de fa tres anys corona el massís, infestat de torres, pistes i canons de neu, ha destruït quasibé tota la població mundial de l’esmentada *Oxytropis* i una gran extensió de savinars de muntanya plens de relictos de la flora oròfita mediterrània; ara per ara, un projecte d’ampliació de les pistes amenaça d’exterminar definitivament l’espècie i posar en perill extrem la resta de joies botàniques i entomològiques de la serra. Javalambre, el parc nacional merescut però mai no declarat, continua oblidat, com un monument a la desídia col·lectiva i al menyspreu a l’obra excepcional de la natura després de milions d’anys.



Javalambre només ha rebut promeses incomplertes de protecció, i ha vist com creixien sobre la seva pell ferides incurables que destruïen molts dels seus valors irrepetibles

*Conselleria de Medi Ambient. Generalitat Valenciana